

Buda Ferenc

Parafrázisok a Falak könyvéhez

„Ne vádolj s ne fogadkozz”
(József Attila)

1957

KISKÉSEMMELEKORUNK földjébe ások –
gyökeret vert a dudvás félelem.
Futószalagon szerelt tárgyalások
gépcarnoka a tárgyalóterem.
Fék csikorog, kiszáll a két detektív:
„XY itthon van? Jön velünk!” –
S a zöld ügyész előtt a ferde, fiktív
vádak ellen hiába érvelünk.
Dagadnak már a hús fogházfalak,
alul a fém, felül a rossz salak,
s torkokba hűl a tiszta szó rekedten.
De hát sebaj, a búza majd kinő,
s asztalhoz ül az ítélő idő
a földgolyónyi tárgyalóteremben.

*

OLDALT ÉS SZEMKÖZT elkészült a
[fénykép.

Komoly karton és biztos ujjnyomat
őrzi személyem külsejét s kilétét –
akár egy tolvajt, nyilvánartartanak.
Bűnöző lettem, mondhatni, hogy hájjal
simára kent, dörzsölt, sities vagány.
Költeményeim alvilági bájjal
tündöklenek a versek tárlatán.
Hajolnom kell a csülkös smasszereknek,
akár a bődülő bivalyseregnek
lába előtt hajlong a gyenge fű,
s ha egyszer innét kikerülök végül,
hordozhatom majd ékes örökségül
s jelül: büntetett előéletű.

*

+ 56

KISKÉSEMMELEK manapság mit hegyezzek?
Rímet? Hajítófát? Netán zabot?
A trendi máma ez: mindent szerezz meg,
vagy legalább mímeld a gazdagot.
Fék csikorog, egy Volvo épp leparkol,
előböhömlik két kigyúrt fazon.
Végigmérnek. A szemük szinte karmol.
Ezekkel jobb, ha nem találkozom.
Hamar elhúzok s vissza sem tekintek.
Kissé odébb kiszúrom épp, amint egy
hajléktalan dereng a fal tövéén,
csecsként tapadván egy horpadt palackra.
Ám az üres – üdvösség elhalasztva.
Baljós esélyem benne látom én...?

*

OLDALT ÉS SZEMKÖZT is szemügyre
[vesznek.

Néhány kamera hátulról figyel.
Meg nem látni, bár szemed kimereszted,
mégis tudod: néz, néz a Big Brother.
Figyelme, mint a levegő, körülvesz,
benne mozogsz, bár észre nem veszed.
E biztonságnak voltaképp örülhetsz,
sőt – le se tagadd! – már-már élvezed.
Megszokni ezt is, mint a régi bőrgyár
vaskos bűzét: szomjú tüdődbe dől már
esztendők óta oxigén helyett,
lassacskán minden porcikád övé lesz,
s holnaptól már nélküle nem is élhetsz:
szívod, nyeled, mint jó anyatejet.

*

AZ EMBER OLYKOR úgy tud vágyakozni,
Hogy égetőbben már nem is lehet.
Minden csak bánatát képes fokozni,
s fájó filmszalag lesz a képzelet.
Emlékezéssel szívig megrakodva
a kinti gerlebűgást hallgatom.
Hamuvá hull a hitvány cigaretta.
Aléltató fény ül az ablakon.
Falak ellen nincs eszköz védelemre –
szívom a kéklő füstöt émelve,
szétfoszlik az, akár a tűnt öröm,
s szálánként hull, fogyatkozik reményem.
De túrni kell most könny nélkül, keményen.
S a kurta csikkel ujjam pörkölöm.

*

AZ ABLAKON nem száll ki még a füst sem,
falak között maradni kénytelen.
Ott kinn az ég vert kék színű ezüstben,
itt kámzsa leng a kínos éjjelen.
Hurkot vető, nehézkes sóhajokból
bogos fonál és fénytelen szövet
feszül. Az ember még ha belegondol,
akkor se lát a deszkában szöveget,
s gyengén, gyanútlan ráhever a padra.
Az szárazon, szilárdan áll alatta,
lába nem inog, lapja nem hasad,
csak amidőn már régen rajta fekszik
borús hajnaltól bánatos napestig,
sajdít húsában szálkát és vasat.

*

AZ EMBER OLYKOR úgy – de néha úgy sem.
Felcihelődik s aztán lenn marad.
Unja az ót, s nem vonzza már az új sem.
Káosztól retteg s nyög a rend alatt.
Emlékezése szaggatott, homályos,
karcolt lemezként kattog, körbejár.
Lankadt egész nap, este meg nem álmos.
Maga se tudja, mit, de egyre vár,
s nézi a semmit bambultan, meredten.
Csengő ha szól, riadva összeretlen.
Barlanghomályban tétlen rostokol.
Elment ismét a nap. Elmúlt az élet.
Hamar sötétedik már. Mit meséljek?
Se kurta csikk, se kéklő füstgomoly.

*

AZ ABLAKON bejön a füst, ha tél van.
Ez érthető: ilyenkor fűtenek.
Szippantom hát a másokét aléltan,
találgatván: mitől is lesz meleg
itt az alvégen némelyik lakásban?
Fojtó szagok: biz nemcsak szén s fa ég –
ingyen beszerzett bálás rongy, garázsban
tárolt limlomok, mocskos hulladék.
„Kazánba mindet! Gyújts alá, hadd égjen!”
És klórszagú korom pilléz az éjben
a hallgatásba fülő táj fölött.
Hisz szép a tél (csak rá ne unj, barátom):
dér a fűvön, zúzmara fenn a fákon.
S a füst leszáll. S az ember felköhög.

*

KINN A VASÚTON gőzmozdonysikoltás:
tolatva fújtat egy tehervonat.
Gerincem mellett sajgó tífuszoltás.
Göcsörtös gondok úzik álmodat.
Az egyik társam álmában beszélget,
a másik jajgat, horkol. Vagy hörög?
Túlingerelt agysejtjeimhez érnek
zajok, neszek, mint érdes ércrögök.
Az álmatlanság nyútt agyunk adója.
Mire elalszom, kishíján öt óra,
és megkezdődik, mert muszáj, a nap –
egy ajtóval odébbra, mint a többi.
Tudom: nem fog a kulcslyukon bejönni
szabadságom, sem a küszöb alatt.

*

A FAL FEHÉRJÉN szétnyomott poloska,
barnára száradt potrohán a vér.
Óráink súlya megnő százszorosra.
Az ember már csak csöppekben remél.
Gyomrom üres, de szívem még tele,
ki nem fogyott a vágy és keserűség
belőlem. Rág a rabság, mint fene,
és tűrnöm kell, hogy arcomat megüssék.
Tűnődöm olykor: majd ha jó a nagy vám,
mi történnék, ha mindezt visszaadnám?
S a fortyanó vér arcul öntöget.
Ám higgadok: számoljanak csak mások,
nem dolgaim hitvány kis bosszulások.
És zsebre gyűrőm sápadt öklömet.

*

KINN A VASÚTON gőzös nem sikoltoz,
ezüst szavú harang sem hízeleg.
Helyette rég (hívebben már e korhoz)
járják a pályát morgó Dieselelek.
A forgalom nem áll le éjszakára.
Gyér álmainnak gyakran vége van,
s virrasztok hosszan, bár szemem lezárva.
Tökéletes csönd nincs. De béke van.
Ébrenlétből álomba átlebegve
beúszom egy homályló bálterembe,
ám csakhamar a hajnal felragyog,
szétfoszladoznak mind, akár a pelyhek,
miket álmodtam, s mindent elfelejték.
Szemem az égre néz. Szabad vagyok.

*

A FAL FEHÉR, de éppen úgy lehetne
kék, sárga, zöld. Vagy, mondjuk, jajveres.
Mázolhatnám magam is új színekre,
ha lelkileg nem volnék balkezes.
Magam vagyok, magamban morgolódom.
Ki az, ki szólt? Valaki dörmögött?
„Fehér maradjon!” – így motyog a pókom,
hálót bogozován fenn, a cső mögött.
Valódi pók? Ó, nem: csak égi mása,
rejtett zugom hűséges, régi társa.
Folyton fon és örökön öltöget,
s én lankadatlan szorgalmát csodálván,
merőn alatta állok, mint a bálvány,
s dörzsölgetem csak dermedt öklömet.

*

KERESNI MINDIG túl sovány dolog,
s a sorsom az, hogy holtomig keressek.
Rabja vagyok annak, kit vádoló,
s oly furcsa így: fogolyként felperesnek.
Tehetség, elme, agyvelő, ideg
ne rezdüljön, ne szóljon, ne teremjen.
A tarka törvény művelőinek
félszava sincsen égő érdekemben.
Akinek nyelve nőtt, a sitten ül
alul, felül és négy oldalt bezárva.
Repedt reményét őrzi istenül:
talán telik vagy két csomag dohányra
belőle. Foltos mennyezet alatt
tengő versem csak vézna vádirat.

*

ALIG PIHENT agyamban rajzanak
időtlen dolgok íratlan betűi,
száradó szárnyú, újszülött szavak,
s a fémnehéz időt kell egyre tűrni
mindenfelől. Az éles értelem
közel kiutat bárhogy is keressen,
már nem talál a vastag, vértelen
komor falak közül, s mint szív a testben,
ülünk és lüktetünk tanácstalan
s kötjük magunkat kénytelen reményhez,
így az időnek oly ringása van,
amit az ember vágatásnak érez.
De hát ez is csak játszi öncsalás,
hideg homokból készített kalács.

*

KERESNI MINDIG kapható valék:
múltat, kiutat, jobb jövőt, kenyérgét.
Volt, hogy engem kerestek dúvadék.
Magam bementem, s porcióm kimérték.
Az idő tájt a honi ég alatt
történt efféle sok – minek regéljem?
Huzalsövények...Őrtorony...Falak.
Több tartozásom nincs talán e téren.
Szemünk elől elrejt a messzeség
ezt-azt idővel. S egyre nő e halmaz.
Haszonra fordul, lám, a veszteség:
amnéziával sorsunk megjutalmaz.
Túl vagyok, túl, mi rég volt, mindazon.
Nem vádoló hát s nem fogadkozom.

*

ALIG PIHENT agyamban zajlanak
idétlen dolgok. Jómagam se értem,
hogy e tolakvó képek és szavak
honnét s miből. S akár a rossz mesékben,
a láncfonal váratlan elszakad,
egy ismeretlen arc kinéz a résen,
nyúlnek felé, de int, hogy nem szabad.
Szomjas vagyok, kihagy a szívverésem.
Víz csordogál. Valaki felkacag.
Én is nevetnék már a veszteségen,
ám elhomályosul a filmszalag,
s érzem nyomasztó, sajtó semmiségem.
Nem őket én, de engem ők cipelnek.
S nincs semmi cél. Nincs józan végkifejlet.

*

HUSZONEGY ÉVEM csöndben félretettem,
semmin sincsen, mégis csak veszthetek.
Nevem csak szó, személyem védhetetlen,
s mert nincs miért, ne védelmezzetek.
Vigaszt nem ad a józan magyarázat –
a tény szilárd s a kurta szó kerek:
ürülékemmel egy szintre aláztak
e szennyvízlelkű névleg-emberek.
Létem körül szoros, szegelt a korlát,
s egy biztos van csupán: az egyszeregy.
Jó izmain rugóit átkarolták
kérelhetetlen külső kényszerek.
Hálószemek közé szorult a pályám,
s csak légy vagyok a pókok lakomáján.

*

ÍGÉRTEK ENYHÍTÉST, ha mást írok,
mondván: „hajolj, s megnyílik majd a börtön”,
de markolnak megdermedt mártírok,
úgy tiszta hát, ha sorsomat betöltöm.
Foszló csepűből megsodort zsineg –
göbös, kemény csomóvá hurkolóztam,
s szolgálók hitem eszményeinek
tetőtől-talpig szürke rab-darócban.
Nincs dolgom többé hűtlen pásztorokkal.
S bár sajtó talppal, kiszáradt torokkal
vonszolódom a fölvérzett uton,
kitartok végig, bárhová vezessen,
ha bárányomat így kell megkeresnem,
s terhelt erőm megtisztul majd, tudom.

HUSZONEGY ÉVEM úgy-ahogy betöltöm,
(rég volt, igen: talán igaz se volt),
kinn térdelünk a rideg répaföldön,
kezünk fején szederjes hullafolt.
A köd fölött lebbennek méla varjak.
Ropog a dér. Korán betört a fagy.
Kemény a rög, de vájkáld csak s kaparjad!
Egy most a cél: hogy életben maradj.
Fegyőreink is fájnak ám kegyetlen!
Három közül az egyikük lovon.
Vágtába csap ez néha kis körökben,
s míg én a fagyott földet markolom,
deres ló orrlíkából dől a gőz rám.
Huszonegy év. Hát – nem volt épp nyerőszám.

*

ÍGÉRTEK ENYHÍTÉST (vagy enyhülést?
nem is tudom) minap a rádióban.
S hogy várjam ki a végelgyengülést,
holott még addig számom buktató van.
De azokról a reklám nem beszél:
derűs jövőt kínál föl bankhitelre,
miközben fúj, csak fúj a szembeszél.
S az ember bízik: hátha kitelelné.
Naponta újrazeddi szüntelen,
s bár tudja jól: eszméit szétdobálták,
a tavaszi s az őszi ünnepen
kitűz kettesben egy-egy kis kokárdát.
Nézi a sajtó föld göröngyeit,
s kicsinyeiben elgyönyörködik.

Buda Ferenc 1956 végén, 1957-ben írta a *Falak könyve* verseit. A versciklus csak évtizedek után, 2006-ban jelent meg kötetben.

A költő 56 év múltán megírta a régi ciklus párverseit. Az eredeti verseket és „parafrázisaikat” most egymás mellett közöljük. (A Szerk.)